

GEMEENTE SCHERPENZEEL

Gemeente
Scherpenzeel

**Eikenprocessierupsbestrijdingsplan
2011**

Eikenprocessierupsbestrijdingsplan 2011

Opdrachtgever: gemeente Scherpenzeel
Afdeling Grondgebied

Auteur: J. Boertjes

Datum: 16 december 2010

INHOUD

INHOUD	2
INLEIDING	3
1 ACHTERGRONDINFORMATIE	4
1.1 VOLKSGEZONDHEID	4
1.2 LEVENSZYCLUS EN VERSPREIDING.....	4
1.3 BESTRIJDING IN SCHERPENZEEL	5
2 BESTRIJDINGSADVIES	6
BIJLAGE 1: KAART PREVENTIEVE BESTRIJDING EIKENPROCESSIERUPS	7
BIJLAGE 2: STRAATNAMENLIJST PREVENTIEVE BESTRIJDING EIKENPROCESSIERUPS	7

INLEIDING

De eikenprocessierups is één van de diersoorten die zich sinds 1990 zeer snel verspreid heeft over een groot deel van Nederland. Vaak wordt deze verspreiding toegeschreven aan de klimaatsverandering. Maar ook in koudere gebieden zoals in Duitsland en Oostenrijk komt de eikenprocessierups voor. De grote hoeveelheden inlandse eiken (monocultuur) die er de afgelopen eeuw in Nederland zijn aangeplant hebben ook in belangrijke mate bijgedragen aan de verspreiding van de eikenprocessierups.¹

Sinds 2006 heeft de gemeente Scherpenzeel te maken met rupsen van de eikenprocessievlinder. In dat jaar is deze rups voor het eerst in Scherpenzeel gesignaleerd. De toenemende plaagdruk, de gevaren voor de volksgezondheid en de aandacht van de media vereisen een planmatige aanpak van de problematiek rondom de eikenprocessierups.

¹ Binnen de gemeente Scherpenzeel is de inlandse eik in het verleden veelvuldig aangeplant. Sinds 2007 is de gemeente Scherpenzeel begonnen met de aanplant van andere boomsoorten waardoor een diversificatie van het bomenbestand bewerkstelligd moet worden. In 2011 zal (afhankelijk van de beleidsvoornemens) op een planmatige wijze hieraan gestalte moeten worden gegeven. Dit zal tevens onderdeel uitmaken van het te ontwikkelen bomenstructuurplan.

1 ACHTERGRONDINFORMATIE

Om een gefundeerde beslissing te nemen over de te voeren bestrijdingsmethode van de eikenprocessierups dienen eerst verschillende achtergronden van deze rups behandeld te worden. Hierbij gaat het om relevante aspecten zoals de volksgezondheid, levenscyclus en verspreiding van de eikenprocessierups en de ervaring die is opgedaan in voorgaande jaren.

1.1 Volksgezondheid

Er zijn vooral risico's voor de gezondheid in de periode dat de eikenprocessierupsen brandharen krijgen (half mei-juni) en bij de verdere verspreiding van deze brandharen door verwaaien van brandharen en lege nesten (juli-september). Met hun weerhaakjes dringen de pijlvormige haren bij aanraking gemakkelijk in de huid, ogen en luchtwegen. Stoffen die daarbij vrijkomen roepen reacties op die lijken op 'allergische' reacties. Bij iemand die vaker met de brandharen in contact komt, kunnen de reacties veel heftiger zijn. Als de brandharen in de ogen komen, kan binnen enkele uren een rode, pijnlijke en jeukende zwelling en irritatie optreden. In extreme gevallen kan er blindheid ontstaan. Inademing van de brandharen kan leiden tot irritaties en ontstekingen van het slijmvlies van de neus, keel en luchtwegen. Tevens worden deze klachten -naarmate men meer met de brandharen in contact komt- steeds erger.

1.2 Levenscyclus en verspreiding

De eikenprocessierups is de larve van een nachtvlinder die haar eitjes legt in de toppen van eikenbomen. Daar overwinteren ze. Eind april, begin mei komen de oranjeachtige gekleurde rupsen uit de eitjes te voorschijn. Na de derde vervelling krijgen de rupsen de kenmerkende brandharen. Dit is tussen half mei en eind juni. In juli zijn de rupsen volgroeid. De kleur verandert dan in grijsgrauw met lichtgekleurde zijden. Vervolgens verpoppen de rupsen zich tot vlinder en vliegen uit (5-20 km), ondertussen leggen de vrouwtjesvlinders hun eitjes, waaruit volgend jaar weer jonge rupsen komen. Na het uitkomen van de vlinders blijven lege spinsels achter. Ook daarin achtergebleven brandharen zorgen nog jaren voor veel ongemak.

De aanwezigheid van rupsen is een natuurlijk verschijnsel, vergelijkbaar met wespen of teken. Over het algemeen zorgt de natuur zelf voor een acceptabel aantal van elke soort. Zo resulteert explosieve groei vaak in ziekte of gebrek aan voedsel. Dankzij natuurlijke vijanden, zoals parasieten (sluipwespen, sluipvliegen) en predatoren (kevers, roofwantsen) ontstaat uiteindelijk een biologisch evenwicht. De afgelopen jaren is echter gebleken dat dit evenwicht in Nederland op bepaalde plaatsen niet aanwezig is. Daar zijn onvoldoende natuurlijke vijanden van de rups aanwezig. Dit geldt met name in lanen met eiken waarbij er onvoldoende ruigte (ruw gras, struiken en onderbegroeiing) aanwezig is. In bosranden met een natuurlijke ondergroei ontstaat eerder een vorm van biologisch evenwicht, waardoor de rupsen daar veel minder voor overlast zorgen. De ervaring leert dat er in Nederland in bossen minder problemen zijn met eikenprocessierupsen.

1.3 Bestrijding in Scherpenzeel

Sinds 2007 heeft de gemeente Scherpenzeel ervaring met het bestrijden van de eikenprocessierups. In dat jaar werd de gemeente Scherpenzeel voor het eerst geconfronteerd met grote hoeveelheden eikenprocessierupsen. In dat jaar is middels curatieve bestrijding de processierups aangepakt. In 2008 is begonnen met het preventief bestrijden van de rups. Hierbij wordt in het voorjaar, wanneer de eikenbladeren net volgroeid zijn, eiken bespoten met een biologisch bestrijdingsmiddel. Dit middel, dat niet schadelijk is voor de gezondheid, gaat in het jonge eikenblad zitten en is dodelijk voor de rups als hij ervan eet.

De gemeente Scherpenzeel heeft zeer goede ervaring met het preventief bestrijden van de processierups. In 2008 was deze bestrijdingsmethode nog niet zo bekend en werd het nog maar door weinig (overheids)instanties toegepast. Inmiddels gebruiken veel overheden (waaronder de provincie Gelderland) ook deze preventieve manier van bestrijden. Deze preventieve bestrijdingsmethode heeft een grote mate van effectiviteit waarbij vrijwel alle eikenprocessierupsen gedood worden.

De preventieve bestrijdingsmethode is vele malen kostenefficiënter dan de curatieve bestrijdingsmethode. Bij een preventieve bestrijdingsmethode worden bij een gemiddelde boomgrootte 80 bomen per uur behandeld. Bij dezelfde boomgrootte worden middels de curatieve bestrijdingsmethode 4 bomen per uur behandeld².

In vergelijking tot andere gemeenten heeft de gemeente Scherpenzeel danook de afgelopen jaren relatief lage bestrijdingskosten gehad.

Een preventieve bestrijdingsmethode heeft ook nadelen. Bepaalde vlindersoorten en natuurlijke vijanden gaan ook dood. Binnen de gemeente Scherpenzeel komen geen beschermde vlindersoorten voor in het kader van de Flora en Fauna Wet en de Rode Lijst.³ Daarmee zijn er geen belemmeringen voor het uitvoeren van deze preventieve bestrijdingsronde.

² Bron: Ervaringscijfer van PPD (Plagen Preventie Dienst) en de gemeente Scherpenzeel

³ Bron: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) en Vlinderstichting

2 BESTRIJDINGSADVIES

Het is van groot belang voor de volksgezondheid om de eikenprocessierups te bestrijden. Gezien de gezondheidsrisico's, zoals klachten aan de ogen, huid en luchtwegen kun je als gemeente geen risico lopen. Het Eikenprocessierupsbestrijdingsplan stelt voor om alle eiken in de bebouwde kom te bespuiten met xentari (biologisch bestrijdingsmiddel) om de processierups preventief te bestrijden. Één bestrijdingsronde is voldoende. In het buitengebied wordt geen preventieve bestrijdingsmethode uitgevoerd. Hier is de plaagdruk lager en hebben natuurlijke vijanden de kans om zich te ontwikkelen. Ook om ecologische redenen is het onwenselijk om in het buitengebied preventief te bestrijden. Indien de overlast hier (te) groot wordt kan de gemeente Scherpenzeel hier curatief bestrijden. Hierbij zullen afhankelijk van de overlast de kosten sterk kunnen gaan oplopen. Voor het uitvoeren van de preventieve bestrijding zal er een inventarisatie plaatsvinden van eipakketten en wordt de te verwachten plaagdruk bepaald. Na het uitvoeren van de preventieve bestrijding zal er een inventarisatie plaatsvinden om de resultaten van deze preventieve bestrijding te monitoren.

BIJLAGE 1: KAART PREVENTIEVE BESTRIJDING EIKENPROCESSIERUPS

**BIJLAGE 2: STRAATNAMENLIJST PREVENTIEVE BESTRIJDING
EIKENPROCESSIERUPS**